

**VAST COMITÉ VAN TOEZICHT OP DE INLICHTINGEN EN
VEILIGHEIDSDIENSTEN**

Notitienummer 2024.313

Toezichtonderzoek naar de wijze waarop de inlichtingendiensten informatie verzamelen over politieke mandatarissen, de wijze waarop ze met deze informatie omgaan en analyseren en de wijze waarop ze hierover aan de bevoegde overheden rapporteren

Gedeclassificeerd eindverslag

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

Inhoudstafel

I.	INLEIDING	3
I.1.	Aanleiding tot het onderzoek.....	3
I.2.	Bevoegdheid van het Vast Comité I	3
I.3.	Voorwerp van het onderzoek.....	4
I.3.1.	Wat de VSSE betreft	4
I.3.2.	Wat de ADIV betreft	5
I.3.	Onderzoekverloop en methodologie	7
I.4.	Onderzoeksvragen.....	8
II.	VASTSTELLINGEN BIJ DE ONDERZOEKSVRAGEN	8
II.1.	Onderzoeksvraag 1: Hoe werden de aanbevelingen die het Vast Comité I in een voorgaand onderzoek deed uitgevoerd?	8
Aanbeveling 1:	Het Vast Comité I herhaalde met klem zijn eerdere aanbeveling uit 2013 dat de ADIV eenduidige richtlijnen moet opstellen met betrekking tot de inwinning, de verwerking, de raadpleging, de opslag en de archivering van gegevens van politieke mandatarissen.	8
Aanbeveling 2:	Het Vast Comité I beval aan dat de inlichtingendiensten in hun rapportage de nodige aandacht moeten besteden aan de positie van een in een verslag vermeld persoon ten aanzien van de dreiging (slachtoffer, actor, passant, ...).	8
Aanbeveling 3:	Het Vast Comité I beval de ADIV aan om haar driemaandelijks een overzicht te bezorgen van alle documenten waarin politieke mandatarissen worden vermeld; desgevallend met een ‘blanco hit’ zo geen dergelijke vermeldingen werden gemaakt.	9
II.2.	Onderzoeksvraag 2: Wat is sinds 1 september 2020 de toestand binnen de diensten inzake collecte, analyse, verspreiding van inlichtingen?.....	9
II.2.1.	Collecte en analyse.....	9
II.2.2.	Kennisgeving.....	10
II.3.	Onderzoeksvraag 3: Respecteren de diensten de grondrechten van de specifieke categorie van burgers die politieke mandatarissen zijn?.....	11
II.3.1.	Is de informatie wettig en proportioneel?	11
II.3.2.	Indien er inderdaad een dreiging is waarbij mandatarissen hetzij dader/verdachte, hetzij slachtoffer zijn, worden dan de nodige maatregelen genomen om deze dreiging af te weren en hoe?	11
II.3.3.	Limieten	12
II.4.	Vaststellingen	12
III.	AANBEVELINGEN	14

I. INLEIDING

I.1. AANLEIDING TOT HET ONDERZOEK

In (parlementaire) debatten werd regelmatig de vraag gesteld of en in welke mate de Belgische inlichtingendiensten politieke mandatarissen (mogen) opvolgen en welke regels ze daarbij in acht moeten nemen.¹

Het is inherent aan de functie van politieke mandatarissen dat zij tal van contacten hebben met diverse personen die elk met verschillende achtergronden en intenties trachten te wegen op beslissingen. Het is evenwel voor deze mandatarissen niet altijd even duidelijk wie deze personen zijn (lobbyisten, vertegenwoordigers van belangenorganisaties, ...) en welke hun ware bedoelingen zijn. Hierdoor valt het niet uit te sluiten dat zij te allen tijde ongewild en onbewust kunnen vermeld worden in de informatie die de inlichtingendiensten verzamelen (in de uitvoering van hun mandaat / in de marge van een dreiging / ter bescherming van onze democratische instellingen). Zo kunnen zij genoemd worden door menselijke bronnen, opduiken in berichten van zusterdiensten, voorkomen in lijsten die ontstaan door toepassing van technische middelen (vb. telefonielijsten), gecontacteerd zijn door mensen die gevolgd worden door de inlichtingendiensten, enz.

Reeds in 1997², 1998³, 2008⁴, 2013⁵ en 2021⁶ voerde het Vast Comité I onderzoeken over dit onderwerp of nauwverwante materies. Hierbij werden alle aspecten van de inlichtingencyclus overlopen, gaande van de sturing van de inlichtingenactiviteiten, over de collecte en de organisatie van de informatie tot aan de analyse en de verspreiding van de inlichtingen.

Net als de voormelde onderzoeken is het huidige onderzoek niet het gevolg van enigerlei incident maar kadert het in het voornemen van het Vast Comité I om periodiek na te gaan hoe de inlichtingendiensten omgaan met informatie waarin de identiteiten van politieke mandatarissen voorkomen.

I.2. BEVOEGDHEID VAN HET VAST COMITÉ I

Artikel 33 Wet Toezicht⁷ stelt dat het Vast Comité I onderzoeken instelt naar de doelmatigheid en de coördinatie van de activiteiten en de werkwijze van de inlichtingendiensten.

De finaliteit van het voorliggende toezichtonderzoek is deze zoals omschreven in artikel 1 van de voornoemde wet, nl. toe te zien op de bescherming van de rechten die de Grondwet en de wet aan de personen waarborgen, ongeacht hun status.

Beklemtoond wordt dat de toezichtopdracht van het Vast Comité I zich richt op de werking en het handelen van de inlichtingendiensten en geenszins op de activiteiten van politieke mandatarissen, noch op de interne werking van de Kamer van Volksvertegenwoordigers of van bij uitbreiding andere organen van de Wetgevende Macht.

---

¹ VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2019*, 69-70.

² VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 1998*, 67 e.v.

³ VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 1999*, 12 e.v.

⁴ VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2008*, 23 e.v.

⁵ VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2013*, 37 e.v.

⁶ VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2021*, 32 e.v.

⁷ Wet van 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse, B.S. 26 juli 1991.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

I.3. VOORWERP VAN HET ONDERZOEK

Het voorwerp van het gevoerde onderzoek was na te gaan hoe vaak tijdens de referteperiode van 1 september 2020⁸ tot en met 31 december 2023 over een politiek mandataris door de inlichtingendiensten verzamelde informatie werd gedeeld met hun respectievelijke bevoegde autoriteiten.

Onder de noemer ‘politieke mandatarissen’ worden volgende functies bedoeld, respectievelijk voor de VSSE en de ADIV:

I.3.1. Wat de VSSE betreft

I.3.1.1. Voor de periode van 1 september 2020 t.e.m. 21 november 2023

De dienstnota DNS 20-28 van 11 juni 2020 doelde met ‘politieke mandataris’ op:

- de ministers van:
  - o de federale regering,
  - o de Vlaamse regering,
  - o de regering van de Federatie Wallonië-Brussel,
  - o de Waalse gewestregering,
  - o de Duitstalige gemeenschapsregering,
  - o de Brusselse regering
  - o en de Belgische commissarissen in de Europese commissie;
- de leden van:
  - o het federaal parlement (Kamer en Senaat),
  - o de gemeenschaps- en gewestparlementen:
    - Vlaams parlement,
    - Franse gemeenschap,
    - Waals gewest,
    - Brussels Hoofdstedelijk Gewest
    - Duitstalige gemeenschap
  - o alsook van de Belgische leden die zetelen in het Europees parlement;
- met uitzondering van:
  - o voorzitters van politieke partijen die geen lid zijn van een parlement en geen uitvoerend mandaat bekleden van eerdergenoemde niveaus,
  - o leden van de Koninklijke familie,
  - o ministers van Staat,
  - o lokale mandatarissen (burgemeesters, schepenen, gemeenteraadsleden, leden van intercommunales) voor zover ze geen regionaal/gemeenschaps-/federaal/Europees mandaat bekleden,
  - o gouverneurs
  - o en ex-mandatarissen zonder actueel mandaat.

I.3.1.2. Vanaf 22 november 2023

Met de instructie ‘Dienstnota Politieke mandatarissen’ (DNS 23-41), dd. 22 november 2023, wijzigde de VSSE deze scope als volgt en werden volgende functies toegevoegd aan de dienstnota:

---

⁸ Het vorige toezichtsonderzoek (ref. 2020.282) betrof de periode van 1 september 2019 (aanvang van de parlementaire zittingsperiode 55 (2019- 2024) tot en met 31 augustus 2020.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

- de burgemeesters;
- staatssecretarissen;
- de voorzitters van politieke partijen vertegenwoordigd in het federale parlement;
- de gouverneurs.

Deze dienstnota werd voorafgaand aan de inwerkingtreding door de VSSE toegelicht aan het Vast Comité I op 5 oktober 2023.

Na overweging van een aantal voorstellen tot aanpassing, meldde de VSSE aansluitend op 22 november 2023 dat:

- wat betreft de lijst van functies die wel of niet onder ‘politieke mandatarissen’ vallen:
  - o de toevoeging van burgemeesters en schepenen werd beperkt tot enkel de burgemeesters omdat de toevoeging met deze laatste de lijst bijzonder uitgebreid zou maken om te kunnen beheren;
  - o de opmerkingen van het Vast Comité I om toch opnieuw te overwegen om veel breder te gaan (ook regeringscommissarissen, voorzitters van intercommunales, etc.) werd in deze fase niet hernomen. De VSSE meende dat een ruimere opvolging het gevolg diende te zijn van een politieke beslissing.
- wat betreft het inlichten van de partijvoorzitter van een politieke mandataris bij vaststelling van een on-/bewuste bijdrage tot totstandkoming van een dreiging:
  - o de idee van de VSSE om de voorzitter van een politieke partij hierover in te lichten werd geschrapt na opmerkingen van het Vast Comité I hieromtrent. De VSSE zal zich beperken tot het inlichten van de bevoegde minister en de premier (als voorzitter van de Nationale Veiligheidsraad) en uitvoering geven aan directieven die van daaruit worden gegeven.
  - o indien het gaat om een strafrechtelijke inbreuk wordt evident ook het Parket ingelicht, zoals voorzien in de regelgeving⁹.
- de VSSE haar rol met betrekking tot het meer veiligheidsbewust maken van de samenleving in het algemeen en de politiek in het bijzonder steeds meer ter harte zal nemen (o.a. door middel van veiligheids- & *awareness briefings*). Zeker nu ook de Nationale Veiligheidsraad een onderdeel van de dienst werd vanaf 1 januari 2024.

I.3.2. Wat de ADIV betreft

I.3.2.1. Voor de periode van 1 september 2020 tot 31 december 2021

In tegenstelling tot de VSSE beschikte de ADIV over geen instructie (SOP¹⁰) met betrekking tot de wijze waarop het informatie verzamelt over politieke mandatarissen, de wijze waarop het met deze informatie omgaat en analyseert en de wijze waarop het hierover aan de bevoegde overheden rapporteert. Nochtans had het Vast Comité I reeds in 2021¹¹ herinnerd aan een eerdere aanbeveling uit 2013 tot opmaak van een dergelijke instructie.

---

⁹ Zoals voorzien in artikel 29 Wetboek van Strafvordering.

¹⁰ *Standard Operating Procedure*.

¹¹ VAST COMITE I, *Activiteitsverslag 2021*, 204 e.v. (“Het Vast Comité I herhaalt met klem zijn eerdere aanbeveling uit 2013 dat de ADIV eenduidige richtlijnen moet opstellen met betrekking tot de inwinning, de verwerking, de raadpleging, de opslag en de archivering van gegevens van politieke mandatarissen.”)

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

I.3.2.2. Voor de periode van 1 januari 2022 tot 31 december 2023

Na verspreiding van het verslag van het eerdere toezichtsonderzoek van het Vast Comité I, stelde de ADIV eind 2021¹² de door het Vast Comité I aanbevolen SOP op, met inwerkingtreding op 1 januari 2022.

Deze SOP omschreef het voorwerp ervan als: *“Politieke mandatarissen hebben een uitvoerend politiek mandaat op gewestelijk, gemeenschaps-, federaal of Europees niveau. Het gaat in concreto om ministers, staatssecretarissen, bepaalde functionarissen van de Europese instellingen en parlementsleden.”*

Meer bepaald:

- de ministers van:
  - o de federale regering,
  - o de Vlaamse regering,
  - o de Franstalige gemeenschapsregering,
  - o de Waalse gewestregering,
  - o de Duitstalige gemeenschapsregering,
  - o de Brusselse regering
- Belgische functionarissen van de Europese instellingen:
  - o Commissarissen van de Europese Commissie (met inbegrip van de Hoge Vertegenwoordiger)
  - o Voorzitter van de Europese Commissie
  - o Voorzitter van de Europese Raad
- de Belgische leden van de volgende parlementen:
  - o het federaal parlement (Kamer en Senaat),
  - o de gemeenschaps- en gewestparlementen:
    - Vlaams parlement,
    - Franse gemeenschap,
    - Waals gewest,
    - Brussels Hoofdstedelijk Gewest
    - Duitstalige gemeenschap
  - o alsook van de Belgische leden die zetelen in het Europees parlement;
- met uitzondering van:
  - o voorzitters van politieke partijen die geen lid zijn van een parlement en geen uitvoerend mandaat bekleden in de hogergenoemde instellingen,
  - o leden van de Koninklijke familie,
  - o ministers van Staat,
  - o lokale mandatarissen (burgemeesters, schepenen, gemeenteraadsleden, leden van intercommunales) voor zover ze geen lid zijn van een parlement en geen uitvoerend mandaat bekleden in de hogergenoemde instellingen,
  - o provinciegouverneurs
  - o en ex-mandatarissen (voor zover de behandelde informatie geen betrekking heeft op hun activiteiten tijdens hun actieve periode als politiek mandataris)

---

¹² Op 28 september 2021 goedgekeurd door de Chef van de ADIV en op 9 december 2021 door de minister van Defensie.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSKOMMISSIE

I.3.2.3. Van 1 januari 2024 tot 22 januari 2024

Begin 2024 informeerde de ADIV het Vast Comité I van het opstellen van een geactualiseerde SOP, met ingang van 22 januari 2024, conform met de dienstnota van de VSSE dd. 22 november 2023.

De beide inlichtingendiensten hanteren dus sinds 22 januari 2024 gelijklopende criteria en methodologieën desbetreffend.

I.3. ONDERZOEKVERLOOP EN METHODOLOGIE

Het Vast Comité I engageerde zich in 2020 ten aanzien van de Begeleidingscommissie om tweemaal per legislatuur een onderzoek te voeren over de wijze waarop de inlichtingendiensten informatie verwerken over politieke mandatarissen. Dit, respectievelijk na het eerste en het 4de (of laatste) jaar van de legislatuur.

Na een herinnering aan dit engagement door de Begeleidingscommissie eind 2023, vatte het Vast Comité I het vooropgestelde onderzoek 'politieke mandatarissen' begin januari 2024 aan, met kennisgeving aan de voorzitter van de Kamer, de minister van Justitie en de minister van Defensie op 23 februari 2024.

In het verlengde hiervan en om redenen van doelmatigheid en doeltreffendheid, nam het Vast Comité I zich voor om de initieel vastgestelde periodiciteit (2x per legislatuur) te verlaten en te opteren voor een permanente monitoring, analoog met de periodieke opvolging van het risico op infiltratie bij de twee inlichtingendiensten en de manieren waarop dit wordt beheerst (aanvankelijk opgestart als toezichtsonderzoek met ref. TO 2019.274).

Het huidige onderzoek vormt aldus het laatste in een reeks van periodieke toezichtsonderzoeken over de wijze waarop de inlichtingendiensten informatie verzamelen over politieke mandatarissen, de wijze waarop ze met deze informatie omgaan en waarop ze hierover aan de bevoegde overheden rapporteren.

Qua informatiegaring steunde het Vast Comité I in een eerste fase op de collecte die werd gevoerd in het raam van het toezichtsonderzoek *'Naar de acties die de inlichtingendiensten ondernemen om de dreiging van inmenging door buitenlandse mogendheden via de financiering van politieke partijen, politieke instellingen of politieke figuren in België op te sporen'* (ref: TO 2023.310)

Om vorm te geven aan een hernieuwd participatief overlegmodel met de inlichtingendiensten organiseerde het Vast Comité I op 6 februari 2024 een brainstormsessie met de VSSE en de ADIV. Dit, om ideeën te toetsen over de wijze waarop en wie diende te worden geïnformeerd zo er indicaties waren van een eventuele betrokkenheid van politieke mandatarissen die (mogelijks) bewust of onbewust betrokken waren bij de totstandkoming van dreigingen. Standpunten werden uitgewisseld en vernieuwende hypothesen werden tegen het licht gehouden. (zie II.4 Vaststellingen)

Aansluitend vervulde de Dienst Enquêtes van het Vast Comité I zijn informatiegaring bij de VSSE en bij de ADIV en voerde toelichtende gesprekken met de betrokken diensten ervan.

Op 6 maart 2024 werd een geclassificeerd ontwerpverslag van dit opvolgingsonderzoek ter inzage en ter amendering voorgelegd aan de beide inlichtingendiensten.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

I.4. ONDERZOEKSVRAGEN

De onderzoeksvragen waren de volgende:

- Hoe werden de aanbevelingen die het Vast Comité I in een voorgaand onderzoek deed uitgevoerd?¹³
- Wat is sindsdien de toestand binnen de diensten (collecte, analyse, verspreiding van inlichtingen)?
- Respecteren de diensten de grondrechten van de specifieke categorie van burgers die politieke mandatarissen zijn:
  - o Is de informatieverzameling wettig en proportioneel?
  - o Indien er inderdaad een dreiging is waarbij de mandatarissen hetzij dader/verdachte, hetzij slachtoffer zijn, worden dan de nodige maatregelen genomen om deze dreiging af te weren en hoe?

II. VASTSTELLINGEN BIJ DE ONDERZOEKSVRAGEN

II.1. ONDERZOEKSVRAAG 1: HOE WERDEN DE AANBEVELINGEN DIE HET VAST COMITÉ I IN EEN VOORGAAND ONDERZOEK DEED UITGEVOERD?

Aanbeveling 1: Het Vast Comité I herhaalde met klem zijn eerdere aanbeveling uit 2013 dat de ADIV eenduidige richtlijnen moet opstellen met betrekking tot de inwinning, de verwerking, de raadpleging, de opslag en de archivering van gegevens van politieke mandatarissen.¹⁴

Zoals reeds hoger aangehaald gaf de ADIV hieraan eind 2021 gevolg met de opstelling van een SOP¹⁵, die eind 2023 werd geactualiseerd na afstemming met de dienstnota van de VSSE dd. 22 november 2023.

Aan deze aanbeveling werd aldus voldaan.

Aanbeveling 2: Het Vast Comité I beval aan dat de inlichtingendiensten in hun rapportage de nodige aandacht moeten besteden aan de positie van een in een verslag vermeld persoon ten aanzien van de dreiging (slachtoffer, actor, passant, ...).

VSSE:

In de Dienstnota van 15 december 2020 werd dit onderscheid niet gemaakt, wat dan ook de aanleiding was van de hogergenoemde aanbeveling.

In de Dienstnota 23-41 wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- a. een politiek mandataris die bijdraagt tot de totstandkoming van een dreiging via een nieuwe 'lead' en
- b. een politiek mandataris die opduikt in het kader van een lopend onderzoek.

---

¹³ VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2013*, 37-46 (II.4. De opvolging van politieke mandatarissen door de inlichtingendiensten).

¹⁴ VAST COMITE I, *Activiteitenverslag 2008*, 110 e.v. (VIII.1.2. Richtlijnen over het behandelen van gegevens van bepaalde categorieën van personen).

¹⁵ Standard Operation procedure.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

Daar waar het gaat over een nieuwe lead wordt de informatie (zoals andere *leads*) geëvalueerd en wordt een afweging gemaakt of:

- de politieke mandataris louter toevallig is opgedoken in de werking van de dienst of
- hij (bewust of onbewust) bijdraagt tot de totstandkoming van een dreiging;

Indien blijkt dat een politiek mandataris na deze evaluatie of in het kader van een lopend onderzoek bijdraagt tot de totstandkoming van een dreiging, wordt het onderscheid gemaakt:

- of het al dan niet duidelijk is dat hij zelf en op bewuste wijze bijdraagt tot de totstandkoming van een dreiging;
- of hij onbewust betrokken is bij een dreiging;
- of het onduidelijk is en verder onderzoek vereist is.

Aan deze aanbeveling werd aldus voldaan door de VSSE.

ADIV:

De SOP van eind 2021 omschreef op omstandige wijze de principes die van toepassing waren wanneer politieke mandatarissen opdoken bij onderzoeken uitgevoerd of documenten behandeld door de ADIV. Hierbij werd onderscheid gemaakt zo de mandataris al dan niet betrokken was als benaderd persoon, slachtoffer of (vermoedelijke) dader bij een activiteit die een dreiging genereert.

Bijgevolg gaf ook de ADIV een gunstig gevolg aan de door het Vast Comité I geformuleerde aanbeveling.

[Aanbeveling 3: Het Vast Comité I beval de ADIV aan om haar driemaandelijks een overzicht te bezorgen van alle documenten waarin politieke mandatarissen worden vermeld; desgevallend met een 'blanco hit' zo geen dergelijke vermeldingen werden gemaakt.](#)

9

In de SOP van eind 2021 verbond de ADIV zich ertoe om het Vast Comité I een driemaandelijks overzicht te bezorgen van alle mandatarissen die zijn betrokken als benaderde persoon, slachtoffer of (vermoedelijke) dader bij een activiteit die een dreiging oplevert. Dit overzicht vermeldt alle documenten, verslagen en uittreksels van gegevensbanken of van opgeslagen dossiers waarin de mandataris bij naam wordt genoemd.

Nazicht leerde dat het Vast Comité I in de vermelde referentieperiode geen driemaandelijkse overzichten ontving van de ADIV. Een laatste overzicht dateert van 5 februari 2020.

Aan deze aanbeveling werd aldus niet voldaan. Het Vast Comité I wenst op te merken dat ook wanneer er geen nota's of meldingen zijn opgesteld over een betrokkenheid van een politieke mandataris bij de totstandkoming van een dreiging, deze informatie ook dient gecommuniceerd te worden.

II.2. ONDERZOEKSVRAAG 2: WAT IS SINDS 1 SEPTEMBER 2020 DE TOESTAND BINNEN DE DIENSTEN INZAKE COLLECTE, ANALYSE, VERSPREIDING VAN INLICHTINGEN?

II.2.1. Collecte en analyse

De ADIV meldde het Vast Comité I op 27 februari 2024 dat tijdens de referentieperiode (1 september 2020 tot 31 december 2023) slechts 1 Belgische politieke mandataris voorkwam in de marge van een inlichtingenonderzoek. Dit betrof extremisme als dreiging, waarbij de mandataris (federaal volksvertegenwoordiger) slechts zijdelings betrokken was. Het Vast Comité I en de bevoegde autoriteiten werden hiervan op 11 mei 2022 per brief in kennis gesteld.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

De VSSE meldde dat er tijdens de referentieperiode 10 kennisgevingen over evenveel politieke mandatarissen werden verstuurd naar de minister van Justitie en naar de Premier. Met name 8 nota's in 2021, 1 in 2022 en 1 in 2023.

Referentie	Betrokkene	T.a.v.	Dreiging	Reden	Statuut van betrokkene	Remediering
NA/2023/xxx	Federaal parlementslid	Premier Min Just cc VCI	Spionage en Inmenging	Onderzoek naar Chinese beïnvloedingspogingen	Slachtoffer/ onbewuste medewerking	Briefing
NA/2022/xxx	Federaal parlementslid	Premier Min Just cc VCI	Inmenging en extremisme	Onderzoek naar Russische financiering	Mogelijk target	Geen
NA/2021/xxx	Brussels parlementslid	Premier Min Just cc VCI	Spionage en Inmenging	Onderzoek naar activiteiten van de Marokkaanse inlichtingendienst	Slachtoffer	Geen
NA/2021/xxx	Brussels parlementslid Waals parlementslid	Premier Min Just cc VCI	Spionage en Inmenging	Onderzoek naar de activiteiten van een lid van de Marokkaanse inlichtingendienst	Onduidelijk	Briefing
NA/2021/xxx	Brussels parlementslid	Premier Min Just cc VCI	Spionage en Inmenging	Onderzoek naar activiteiten van de Marokkaanse inlichtingendienst	Slachtoffer	Geen
RV/2021/xxx	Europees parlementslid Europees parlementslid	Premier Min Just cc VCI	Spionage en Inmenging	Activiteiten van Marokkaanse inmenging in het EP	Onduidelijk	Geen
NA/2021/xxx	Senator Brussels parlementslid Brussels parlementslid	Premier Min Just cc VCI	Spionage en Inmenging	Onderzoek naar activiteiten van Marokkaanse inlichtingendienst	Mogelijkheid van manipulatie	Geen
NA/2021/xxx	Senator	Premier Min Just cc VCI	Spionage en Inmenging	Onderzoek naar activiteiten van de Chinese ambassade	Geen concrete aanwijzingen	Briefing
NA/2021/xxx	Federaal parlementslid	Premier Min Just cc VCI	Mogelijkheid betrokken bij gesjoemel met visa	Opvangen van geruchten binnen de Iraanse gemeenschap	Mogelijkheid van manipulatie	Info gedeeld met DVZ, Fod BuZa
NA/2021/xxx	Senator	Premier Min Just cc VCI	Spionage en Inmenging	Onderzoek naar activiteiten van de Chinese ambassade	Mogelijk target van de Chinese diensten	Briefing

II.2.2. Kennisgeving

II.2.2.1. Wat de VSSE betreft

Zoals bepaald in de dienstnota DNS 20-28 van 11 juni 2020 bezorgde de VSSE het Vast Comité I driemaandelijks een overzicht van alle documenten waarin politieke mandatarissen voorkomen. Het overzicht bevatte referenties van alle analysedocumenten, maar ook van alle documenten die ruwe informatie bevatten (collectedocumenten) en welke nota's aan de minister van Justitie en aan de Premier werden overgemaakt.

De VSSE stapte na het 4de kwartaal 2020 van dit principe af omdat deze driemaandelijks kennisgeving dubbel gebruik vormde met de individuele meldingsfiches van mogelijke betrokkenheden van politieke mandatarissen bij de totstandkoming van een dreiging. Het Vast Comité I wordt immers systematisch in kennis gesteld van de nota's die aan de bevoegde minister en de premier worden bezorgd (cf. meldingsplicht).

II.2.2.2. Wat de ADIV betreft

Nazicht leerde dat het Vast Comité I in de vermelde referentieperiode geen driemaandelijks overzichten ontving van de ADIV. Een laatste overzicht dateert van 5 februari 2020.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

II.3. ONDERZOEKSVRAAG 3: RESPECTEREN DE DIENSTEN DE GRONDRECHTEN VAN DE SPECIFIEKE CATEGORIE VAN BURGERS DIE POLITIEKE MANDATARISSEN ZIJN?

Het Vast Comité I vond geen aanwijzingen dat de inlichtingendiensten politieke mandatarissen viseerde om redenen buiten de wettelijk opgesomde belangen en bedreigingen om, noch dat zij in de operationele werking anders worden behandeld dan andere beroepsgroepen.

Uit het onderzoek bleek niet dat bij de informatiegaring, -analyse en -verspreiding de grondrechten van de politieke mandatarissen niet werden gerespecteerd.

II.3.1. Is de informatie wettig en proportioneel?

De wettigheid van de informatievergaring vindt zijn grond in de opdracht(en) van de inlichtingendiensten zoals bepaald in artikel 7 W. I&V.

Zoals hiervoor gesteld kregen slechts 11 politieke mandatarissen een vermelding in door de inlichtingendiensten opgestelde nota's aan hun toezichthoudende minister en 10 aan de Premier.

Let wel, een dergelijke vermelding behelsde niet noodzakelijk een bewuste betrokkenheid bij een potentiële dreiging, maar kon evenzeer stoelen op een loutere verwijzing naar de bedoelde politieke mandataris (bv. buitenlandse pers, aanwezigheid bij de ontvangst van een buitenlandse delegatie e.a.)

Uit voorliggend onderzoek blijkt niet dat politieke mandatarissen op disproportionele wijze voorkomen in de documenten van de inlichtingendiensten.

II.3.2. Indien er inderdaad een dreiging is waarbij mandatarissen hetzij dader/verdachte, hetzij slachtoffer zijn, worden dan de nodige maatregelen genomen om deze dreiging af te weren en hoe?

Indien de betrokkenheid van een politiek mandataris bij de totstandkoming van een dreiging onduidelijk is en nader onderzoek vereist is, dient het Vast Comité I vooraf in kennis gesteld te worden.

Zo zou blijken dat een politiek mandataris onbewust gelinkt kan worden aan de totstandkoming van een dreiging of tot verder onderzoek geven de beide inlichtingendiensten de betreffende mandataris een '*awareness briefing*' om hem bewust te maken van het potentieel risico dat hij loopt bij de instandhouding van zijn contacten. Het Vast Comité I wordt hierover vervolgens geïnformeerd.

Als daarentegen zou blijken dat de politiek mandataris bewust bijdraagt tot de totstandkoming van een dreiging, dan informeren de beide inlichtingendiensten hun respectievelijke voogdijministers en de Premier (met het Vast Comité I in kopie). Het moet hier gaan om bevestigde of zeer waarschijnlijk geachte inlichtingen.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

II.3.3. Limieten

De huidige reglementering¹⁶ stuit evenwel op een aantal limieten, zowel qua informatiedeling als qua actiemiddelen om adequaat te handelen bij betrokkenheid van een politiek mandataris bij de totstandkoming van een dreiging.

Een greep uit de vele hindernissen is:

- de inlichtingendiensten brengen een eventuele betrokkenheid van een politiek mandataris bij de totstandkoming van een dreiging ter kennis van hun respectievelijke voogdijministers en de premier (elk houder van een veiligheidsmachtiging 'zeer geheim' in hoofde van hun functie) en met het Vast Comité I in kopie.

Elk van de aangeschrevenen neemt hiervan kennis, maar kan geen concrete actiemiddelen aanwenden naar de betreffende politieke mandatarissen toe.

Evenmin kunnen zij deze informatie delen met de wetgevende organen en/of respectievelijke tuchtoverheden waaronder de bedoelde politieke mandatarissen ressorteren, omdat de leden ervan niet over de vereiste veiligheidsmachtiging beschikken om deze geclassificeerde informatie te kennen. Bovendien kan geclassificeerde informatie niet gebruikt worden bij het nemen van een tuchtmaatregel gezien de betrokkene evenmin kennis kan/mag nemen van wat hem precies ten laste wordt gelegd (cf. recht van verdediging).

- de voorziene kennisgeving aan de voogdijministers (Justitie en Defensie) en de premier houdt geen rekening met de eventuele betrokkenheid van regionale politieke mandatarissen, noch met de uitbreiding van de scope met toevoeging van de burgemeesters, gouverneurs, Belgische leden van het Europees Parlement en partijvoorzitters (cf. zie hierboven inzake tuchtoverheden).

- Wat dit laatste betreft worden enkel de partijvoorzitters met vertegenwoordiging in het federaal parlement bedoeld. Wat zo een partijvoorzitter zonder vertegenwoordiger in het federaal parlement in de kijker komt van de inlichtingendiensten?

- Gesteld dat een politiek mandataris zowel burgemeester is en volksvertegenwoordiger en in één van de beide hoedanigheden betrokken is of betrokken kunnen zijn bij de totstandkoming van een dreiging, wie dient hiervan op de hoogte gebracht te worden?

- Wanneer de inlichtingendiensten de tuchtoverheid van een burgemeester zou moeten inlichten dan botsen zij op de grenzen van de Staatshervorming. Daar waar in Vlaanderen de Gouverneur kan optreden als tuchtoverheid voor een burgemeester is dit niet het geval voor de andere regio's.

II.4. VASTSTELLINGEN

1. Zoals reeds eerder gesteld zijn er geen aanwijzingen dat de inlichtingendiensten politieke mandatarissen viseren om redenen buiten de wettelijk opgesomde belangen en bedreigingen om.

---

¹⁶ Dienstnota van de VSSE en SOP van de ADIV.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

Evenmin blijkt dat bij de informatievergaring, -analyse en -verspreiding de grondrechten van de politieke mandatarissen niet werden gerespecteerd, noch dat zij in de operationele werking van de inlichtingendiensten anders (lees: nadeliger) worden behandeld dan andere beroepsgroepen. Het omgekeerde is eerder waar.

Immers, wanneer blijkt dat een politieke mandataris onbewust betrokken is bij de totstandkoming van een dreiging wordt hij hierover persoonlijk aangesproken door de inlichtingendiensten (*awareness briefings*). Deze persoonlijke kennisgeving heeft een pedagogische en risicovermijdende functie en verantwoordt zich door het publieke mandaat dat hen op democratische wijze werd toegekend. Een risico-anticiperende en geprivilegieerde contactname die de modale burger niet toekomt. De initiële verontrusting die aan de basis lag van de 6 toezichtsonderzoeken die het Vast Comité I tot nog toe voerde, nl. dat de inlichtingendiensten politieke mandatarissen actief opvolgden, is dus onterecht.

2. In verband met de kennisgeving van een eventuele betrokkenheid van een politieke mandataris bij de totstandkoming van een dreiging stuitten zowel de inlichtingendiensten als het Vast Comité I op een aantal limieten.

Immers, met de huidige werkwijze brengen de beide inlichtingendiensten hun respectievelijke voorgedijministers (Justitie en Defensie), de Premier en het Vast Comité I (in kopie) hiervan op de hoogte. De vraag stelt zich welke stappen deze kunnen ondernemen ten aanzien van een lid van de Wetgevende Macht zonder dat voorzitter(s) van het/de parlementair(e) assemblee(s) hiervan kennis heeft/hebben gekregen. Op dit ogenblik bevinden zij zich in een patsituatie.

Na overleg met de inlichtingendiensten kunnen een aantal opties hierbij worden vooropgesteld mits hiertoe een politieke consensus kan worden gevonden:

13

a. het toekennen van een veiligheidsmachtiging aan de voorzitters van het federale en de regionale parlementen.

Net zoals ministers uit hoofde van hun functie over een veiligheidsmachtiging beschikken zou de voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers als 1ste burger van het land; net als de voorzitters van de Senaat en van de regionale parlementen een veiligheidsmachtiging toekomen.

Op deze wijze zouden zij met volledige kennis van zaken kunnen kennis nemen van de door de inlichtingendiensten vastgestelde en aangereikte feiten en desgevallend gepaste maatregelen kunnen nemen.

Deze optie is niet zaligmakend want de vraag stelt zich dan welke maatregelen de respectievelijke voorzitters met deze informatie kunnen nemen, met wie zij deze geclassificeerde informatie kunnen delen en tot waar hun bevoegdheid ter zake reikt.

De vraag stelt zich eveneens wat dient te gebeuren zo de voorzitter(s) van deze assemblee(s) zelf het voorwerp zou(den) uitmaken van een betrokkenheid bij de totstandkoming van een dreiging.

b. Een andere optie is dat de, met de huidige reglementering, aangeschreven voorgedijminister en/of de premier de bevoegde wetgevende instantie (Kamervoorzitter e.a.) hiervan op de hoogte brengt.

Dit, met verzoek dat deze laatste contact opneemt met de inlichtingendiensten om aanvullende informatie te verstrekken. Aan de inlichtingendiensten dan om te beoordelen welke gedeclassificeerde informatie kan worden verstrekt.

BEPERKTE VERSPREIDING TOT DE VERGADERING VAN DE BEGELEIDINGSCOMMISSIE

Net als bij de vorige optie heeft ook dit om dezelfde redenen beperkingen.

c. Een andere optie is het Vast Comité I in zijn hoedanigheid van gegevensbeschermingsautoriteit de respectievelijke voorzitter(s) van de assemblee(s) op gedeclassificeerde wijze in kennis stelt van de betrokkenheid van een politieke mandataris bij de totstandkoming van een dreiging.

Ook hier stelt zich de vraag hoe deze voorzitters dan met deze informatie dienen om te gaan en welke maatregelen genomen kunnen worden.

d. Een volgende optie is dat binnen elke assemblee een veiligheidsofficier wordt aangesteld of een veiligheidsbureau wordt geïnstalleerd dat, mits het hebben van een veiligheidsmachtiging (geheim) via de inlichtingendiensten kennis krijgt van geclassificeerde informatie over de betrokkenheid van een politiek mandataris bij de totstandkoming van een eventuele dreiging, verder onderzoek kan voeren en hierover rapporteert aan de voorzitter(s) van de respectievelijke wetgevende kamer(s).

Het zou interessant zijn om via benchmarking na te gaan hoe omringende landen met een dergelijke problematiek omgaan en hoe ingegrepen moet/kan worden wanneer wordt vastgesteld dat democratische instellingen gevaar lopen door de betrokkenheid van een politiek mandataris bij de totstandkoming van een dreiging.

III. AANBEVELINGEN

Met de intentie van het Vast Comité I om het dossier van de politieke mandatarissen permanent op te volgen is het noodzakelijk dat de diensten het Vast Comité I stelselmatig (minimum tweemaal per jaar) op de hoogte brengen van de betrokkenheid van mandatarissen bij de totstandkoming van een dreiging, ook wanneer er geen informatie voorhanden is.

Het Vast Comité I is van oordeel dat het raadzaam is een parlementair debat te voeren over welke publieke mandaten de inlichtingendiensten dienen te rapporteren.

Evenzeer dienen de bevoegdheid tot kennisname en de mogelijkheid om gepaste maatregelen te nemen voorwerp uit te maken van een ruimere discussie, die het federale niveau overstijgt.
